

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ŠT. 10.

V LJUBLJANI, 6. MARCA 1937.

KNJIGA 24

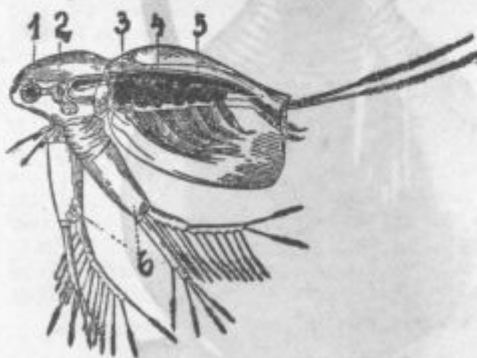

POMLADNO PREBUJENJE

V šestdesetih letih minulega stoletja so skandinavski naravoslovci odkrili v švedskih in norveških jezerih mikroskopsko majhne zastopnike rakov in alg. Ogromne množine, po večjih jezerih več sto ton teh prosto se premikajočih prebivalcev sladke vode so nazvali jezerske planktone. Nova veda, sladkovodna biologija se je naglo razvijala in zvalila učenjake na gladine skoraj vseh evropskih jezer. Osnovali so se instituti in s posebno planktonsko mrežo so nalovili v najrazličnejših pokrajinah čudovite, prostim očem nevidne zastopnike jezerske flore in favne.

Pritlikavi, drobni raki tvorijo glavno jedro sladkovodnih planktonov. Ljudstvo jim je dalo tudi naziv »vodne bolhe«, misleč da si pomagajo dalje s skoki, kakor navadne bolhe. Najnižja stopnja teh rakov predstavlja kakor voda prozorne, milimetrске živalce, z nežno kožico.

Vodna bolha (*Daphnella brachyura*) je n. pr. milimeter dolgo, prozorno bitje. Drobno, kakor z biseri okovano oko (1) sedi spredaj na glavi. Tik za njim so možgani (2), še dalje srce (3), jajčnik (4) in črevo (5), ki sega do možganskega jedra. Ustna odprtina je med obema velikima plovkama (6),

VODNA BOLHA (*Daphnella brachyura*)

spodaj na trebuhu. S temi močnimi plovkami si pomaga vodna bolha dalje. Živi v velikih množinah tudi po

dnu naših jezer in z enim samim zajednom planktonske mreže jih nalove na stotine.

RILCASTI RAK (*Bosmina longispina*) 1 oko, 2 jajčna votlina, 3 jajčnik, 4 črevo

Drug zanimiv domačin naših jezer so rilcasti raki (*Bosmina longispina*). V velikih množinah razplojeni pritlikavci se spoznajo po zadaj štrlečima, dvema zaostrenima konicama. V celoti sliči njih ustroj ostalim sorodnim vrstam, le na glavi imajo rilčaste, rogate tipalke, da so videti kakor sloni v miniaturi. Naglo se množe, saj imajo na hrbtu precejšnjo votlino za odlaganje jajčec, kjer tudi prebijejo izleženi mladiči tako dolgo, dokler niso povsem godni.

Grbec med raki (*Bosmina gibbera*) se loči od ostalih po močno pridvignjenem hrbtu in sprednjima, nenavadno dolgima rilčkoma. Pod grbo je prostor za jajčeca zelo povečan, zato se rak grbec naglo množi in je že skoraj v vseh evropskih jezerih doma.

A alpskih in ostalih srednjeevropskih jezerih domuje velik med sladkovodnimi planktoni, rak *Leptodora hyalina*, po domače bi mu rekli prozorni tankokožec. Doseže velikost 10 do 12 mm, odkrili so ga 1844. v Bremenu. V ameriških jezerih se skriva ta pritlikavec tudi v velikosti 18 do 21 mm. Že z navadno lupo lahko opazimo obrise tanke in prozorne živalce. V kljunasti glavi tiči oko, obkroženo s kristalnimi stožci za lomljenje svetlobe. Takoj zadaj so možgani. Srce ne

poganja kakor pri vseh nižjih vrstah krvi, temveč brezbarvno tekočino, neposredno po telesu. Spoznamo ta ve-

VELIKAN MED PLANKTONI (*Lepidodora hyalina*) 1 oko, 2 možgani, 3 srce, 4 črevo, 5 želodčni odvajalec

liki plankton le po očescih, ostalo bitje je brez barve. Z močnimi plovkami odstranjuje vse nečiste stvari v vodi in si pomaga dalje po jezernici. Požrešna stvarca spravi v želodec mnogo manjših bitij.

Čudoviti plavač v naših globokih jezerih je dolgorepi rak (*Bythotrephes longimanus*). Komaj dva mm dolga stvarca si pomaga s skoraj 12 do 14 mm dolgo konico repa v vsakem stanju na globokem dnu v ravnotežje. Sprednji dve plovki sta nenavadno dolgi, v hrbtni vrečici se zleže največ 6 do 8 jajčec.

Poleg sorodnih enookih pritlikavcev med planktoni so v jezerih še zanimivi zastopniki rotatorij. Liki vrtavke imajo ti planktoni zgoraj turbinaste izrastke, s pomočjo katerih se gibljejo po vodi in si pomagajo do hrane. Izmed več sto vrst so se le nekatere popolnoma prilagodile prosti jezerski vodi. Takšen je n. pr. 2 do 2,5 mm dolgi *Asplanchna priodonta*, ki je na zunanji podobni zgoraj zavezani vrečici. Zgoraj je med dvema izrastkoma ustna odprtina, skozi posebne žvečilne klešče (1) gre hrana do izločilnih žlez (2) in odtod dalje v želodec (3), ki ga tvori več celic. Pod želodcem je jajčnik (4), tri drobna očesca sede tik možganov zgoraj. Pri vseh rotatorijah so samci mnogo manjši od samic.

Rotatorije nastopajo v najraznovrstnejših oblikah, ki obdane z oklepi ali brez njih spominjajo na nižje rastline. Kakor vsi ostali planktoni, se tudi ta

vrsta prišteva med negativno heliotropске. Podnevi se posreči šele v večji globini naloviti planktone. V naših jezerih se odmikajo planktoni sončni svetlobi mnogo globokeje kakor na severu. Splošno velja pravilo, da je globina, v katero se umaknejo organizmi, sorazmerna množini v jezero prodirajoče svetlobe. Opoldne, ko stoji sonce najvišje, potonejo planktoni ob jasnem vremenu najglobokeje na jezersko dno. Ob oblačnem, deževnem ali meglenem vremenu ostanejo planktoni v gornjih plasteh jezernice.

Prilagojeni bivanju v mračnih plasteh jezera potujejo tedaj planktoni po sončnem vzhodu k dnu, po zatonu zopet k površju. Proti severu Evrope so ta navpična premikanja v jezernici vedno manjša, dokler slednjič ne ostanejo planktoni tudi podnevi v gornjih plasteh.

Jezerska in druge stoječe sladke vode pa vsebujejo tudi mnogovrstne drobne zastopnike flagelat, bitij, ki jih uvrščamo v prehodno stopnjo ži-

ASPLANCHNA PRIODONTA, vrteča se plankton iz skupine rotatorij

valskega in rastlinskega sveta. Nekateri med njimi se razvijejo v jezerih tako zelo, da spremene barvo vode. V še večji meri vplivajo v tem pogledu na jezernico rastlinski planktoni,

palčaste, zelene in modre alge. V kako ogromni množini lahko nastopajo alge v jezerih, so izračunali strokovnjaki že pred desetletji. Curiško jezero obsega s spodnjim dnom 163 ha in njega celotna množina planktonov v suhem stanju bi tehtala 700 stotov. Če bi hoteli ta jezerski produkt odpeljati, bi ga morali naložiti na 81 senenih voz ali pa natovoriti na vlak s 7 težko naloženimi vagoni. Vsa kremenčeva kislina teh planktonov bi dala kocko kremenca s stranico 2.25 m, ki bi tehtala 303.8 metrskih stotov.

Mnogo planktonov, ki v zimskem času v naših večjih alpskih jezerih zamro, prebije zimo v toplejših, manjših jezerih na jugu. Drugi spet žive v plitvih vodah delj časa kakor v globokjših jezerih, čeprav so v prvih izpostavljeni pozimi hujšemu mrazu. Ribjemu zarodu so pa našim očem neopazna bitja sladkovodnih planktonov nepogrešljiva hrana, ki jo je mati pri-

CLATHROCYSTIS AERUGINOSA
plankton iz skupine modrih alg

roda razmnožila na milijone in milijone v tajinstvenih globinah lepih naših jezer.

D A L J E

V Ž I V L J E N J E

JOZE KRIVEC

N A D A L J E V A N J E

V začetku julija, ko je žito po grapah zorelo, je stari Mrak slišal, da se bo nekaj bajtarjev, ki niso imeli dovolj svoje zemlje za žito, podalo mlatit na polje. Na polju so imeli kmetje veliko žita, pšenice, ovsa, in vsega drugega, pri hiši pa je bilo samo nekaj delavnih ljudi. Delavcev se ni dalo dobiti, delo pa bi moralo biti opravljeno. To je čas, ko je na polju največ dela. Žito se žanje, pšenica, kmalu nato pa že oves. Mlatiti je treba, pa celo za cepci, da se napravi škop za streho. Vsa gospodarska poslopja so pokrita večinoma s slamo, zato je treba vsako leto nekaj na novo pokriti. In delanje škopa vzame največ časa.

Taki kmetje so vzeli vsako leto mlatiče iz Haloz. Ti so bili najbolj pridni. Plačati jim pa ni bilo treba v denarju kakor domačinom. Zadovoljni so bili, če so se pogodili za plačilo v žitu. Doma je tem ubogim ljudem manjkalo žita in so bili jako zadovoljni, če so ga mogli zaslužiti, ne da bi bilo treba zanj šteti denarja. Pogodili so se od kope in bili veseli.

Mrak je imel letos čas, saj je bil v svoji koči in ga ni gospod tiral na delo, kadar bi se mu ljubilo. Kruha in žita pa je pri hiši manjkalo.

Brž ko je zvedel to novico, je dejal ženi: Ti, oni bodo šli mlatit in si bodo zaslužili žito. Jaz bi tudi lahko šel, saj ne bo ta čas nikakega nujnega dela. Poškropil pa bom, preden bom odšel.

Žena ni nič dosti premišljala. Saj so ženi lačni kruha in to je bila edina rešitev, da si ga pridobijo, sicer ga pozimi zopet ne bodo imeli. Če moreš le pojdi! Bom že sama delala doma, če bo kaj treba. Saj bo zdaj čas. Zaslužil boš pa le!

Mrak je stopil še na tretji vrh k bajtarju, ki jih je zbiral. Zdaj so bili štirje in javili so gospodarju, da so pripravljani.

Naslednjega dne je Mrak škropil trsje. Treba je bilo, kajti na grozdju se je raznesla neka bolezen, da se je sušilo. Vse okrog so škropili, da bi ustavili širjenje.

Proti večeru in drugo jutro pa je navezoval cepe in pripravil nahrbtnik s

potrebno obleko in perilom. Treba je bilo nekaj stvari vzeti s seboj, kajti dela bo najmanj za tri tedne, če ne za ves mesec. Vsi so že nestrpno čakali, kdaj jim bo treba oditi.

V soboto zvečer pa je nenadoma prišel k Mraku oni bajtar s tretjega hriba. Treba je bilo iti. Spodaj jih je čakal voz, gospodarjev hlapec je prišel po nje.

Pred ovinkom se je Mrak še ozrl in videl ženo, ki je stala pri hiši in gledala Tineka, ki je kazal z rokami, naj prinese kruha — govoriti ni mogel — in Jožeka, ki se je držal materinega kri-la.

Potem so se pozno v noč vozili po polju. Mrak ni vedel, kam jih pelje. Zadovoljen je dihal vonj po zrelem žitu, ki je bilo neprestano ob cesti, eno že požeto, drugo pa je še stalo. Pri tem so ga obhajale čudne misli. Ob pogledu na toliko njiv žita, pšenice in vsega, se mu je zdelo čudno, da morejo nekateri ljudje na svetu stradati. Sam si tega ni vedel razložiti. Res, čudno je na svetu. Eni imajo preveč, drugi premalo. Brez tega žita bi tu sploh ne bilo življenja. Vedel je to samo on in njegovi tovariši na vozu, ki so stradali vse leto kruha. Ti ubogi haloški bajtarji stopijo v tir

H. Freytag: ZIMA SE POSLAVLJA

življenja tedaj, ko imajo kruh, v shrambi pa še nekaj krompirja in koruze. Če pa tega ni, životarijo iz dneva v dan in žive ob tem, kar jim kdo da iz roke. In takih je mnogo, le onih ni, ki bi dali.

Mogoče bo tudi v Mrakovki hiši stopilo čez prag življenje, ko se bo vrnil s prisluženim žitom. Vsaj za nekaj časa. In drugo leto bo skušal najeti zemljo za žito na polju, da ne bo odšlo življenje več iz hiše. Zdaj, ko ga bodo spravili enkrat čez prag, ga ne smejo pustiti ven. Da, živelo se bo, si je mislil Mrak.

Ko so pozno v noč dospeli, so legli na sveže dišeče seno. Mesec in zvezde so metali skozi špranje desk svetlobo, psi so nekje razdraženi lajali, fantje so peli po vasi. Bil je sobotni večer. Mrak dolgo ni zaspal. Mislil je neprestano na življenje, ki ga bo s kruhom prinesel domov, še le potem se je spomnil žene in otroka; Tineka, ki ga bo lahko preklinjal vse življenje, ker ga je pohabil, da ne bo nikoli pravi človek, Treziko, ki jo je od knjig še kot otroka spodil na delo, da si zasluži za kruh. Pa kaj bil Z roko je potegnil preko čela, kakor bi si hotel zasenčiti oči, da bi zaspal. Zdaj ima dom, kmalu bo še kruh in z njim pravo življenje.

V ponedeljek zjutraj so začeli. Komaj se je zdanilo, so že udrihali s težkimi snopi klenega žita po praznem sodu. Z glasnim prasketanjem je odletavalo po skednju, kakor bi metal drobne kamenčke. Ko so ga stegli dva voza, so udarili s cepci in izmlatili poslednja zrna iz klasja. Nato so rihlali.

Tako je šlo vse dni. Ko ni bilo žita več, so sedli na voz in ga pripeljali z druge njive. Koliko še ima? so se vpraševali ob koncu tedna. Za ržjo je prišla pšenica, nato za konec še oves. Nekaj pšenice in oves so kar udarili na cepce. Škopa so napravili dovolj iz ržene slame.

Mrakovka je delala doma. Po gorici je pulila in podkašala travo, povezovala mladike in še hodila drugam. Pritisnila je suša, da je hotelo vse zgoreti in tedaj je največ trpela. Ponoči opolnoči, ob eni, dveh je morala vstajati, da je hitela v grapo po vodo. Povsod drugje je že zmanjkala. Nekateri so hiteli z vozovi in sodi po njo v Dravinjo, eno uro ali še več daleč. Po trije so včasih kar sredi noči stali v grapi in čakali, kdaj bo iz zemlje nateklo toliko, da je bodo natočili vsaj škač. Živina,

svinje in ljudje, vse je tiste dni trpelo grozno žejo. Ljudje od onemoglosti niso mogli več delati. Vročina je hotela vse uničiti. Trava se je posušila, listje na drevju je že rumenelo. Jagode grozdja so ostale drobne. Dežja ni hotelo biti. Ljudje so molili zanj, hodili na božjo pot, pa nič. Včasih so se na večer zbrale tenke meglice, zjutraj pa je znovala žgalo kakor v peklu. Svinje so bolele in več jih je obležalo. Ni bilo pomoči. Mrtve so zakopavali globoko na njive, da bi ne prodrl smrad na dan. Krave niso imele več mleka. Ves dan so mukale od žeje v soparnih hlevih.

Kaj bo, če ne bo dežja? so tarnali ljudje. Najbolj pa so se bali nevihte, ker bi bila z njo gotovo toča.

Mrakovka je dobila pri kmetici v grapi dva majhna prašiča. Kmetico je tokrat obiskala sreča; stara svinja jih je skotila dvanajst, pa je vedela, da jih ne bo mogla prehraniti. Na, vzemi jih, če hočeš! Nam boš zato kdaj pomagala pri delu!

Mrakovka ju je rada vzela. Vsa vesela je bila; pa mislila je, kako vesel bo mož, ko se bo vrnil. Vse noči je tekala po vodo in kupovala turščično moko, da jima je kuhala juho. Samo, da bi ostala! Enega bo lahko na zimo prodala, drugega pa bodo zaklali in imeli za bel in meso.

MLADOST

Pa tudi v grapah so želi, sicer malo pozneje ko na polju, ker so vsak dan prej legle sence v nje. Žito je bilo lepo.

Mrakovko so tako dolgo prigovarjali, da je dovolila slednjič hčerki, naj ostane pri kmetici v grapi. Ni ji bilo vredno iti vsak večer domov. Pozno so povečerjali in zgodaj zjutraj, dokler ni tako žgalo, so šli na delo. Zvečer pa je delala pri živini in svinjah, ker niso imeli dekle. Sprva je namenila ostajati čez noč v grapi le nekaj dni, pozneje pa so je vzeli v službo.

Cetrty teden se je vrnil Mrak. Do vzožja Haloz jih je pripeljal hlapec.

Tam so shranili vreče žita, ki so ga zaslužili, odtam pa jih bodo morali znošiti v košu domov. Samo, da ga imajo. Mrak ga je zaslužil dve sto kilogramov in še nekaj slame za streho.

Najprej je popravil streho in zakrpal luknje, da jim ne bo več treba posod na podstrešju, v katere bi kapljala ob nalivih voda. Potem je spravil na varno žito in spekli so prvi kruh. Ves je spokal in se razletel od vročine. Bog pomagaj, je pač novo žito. Čez čas bo boljše!

Tedaj je bilo spet življenje. Na podstrešju žito, v skrinji kruh, v svinjaku

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS © PONATIS NI DOVOLJEN

BOŽJA VOLJA

»In zdaj, Grimaud, poslušaj! Ko boš nabasal puške, vzemi podčastnikovo spremljevalko ter jo postavi gori na utrdbo. Naj ti uporniki vidijo, da imajo posla s hrabrimi in zakonom zvestimi vojaki.«

»Kaj?« ga je prekinil d'Artagnan. »Ali ti je zares vseeno, če Mylady umori Buckinghama? Vojvoda je vendar naš prijatelj!«

»Vojvoda je Anglež in zato naš na-

sprotnik. Zaradi mene naj stori z njim, kar hoče. Meni je zanj toliko kolikor za to prazno steklenico.«

»Ne,« je zaklical d'Artagnan. »Bog noče smrti brezbožnika, ampak hoče, da se spreobrne in živi.«

»Gotovo in amen, toda o tem bomo govorili kdaj drugje. Danes nisem razpoložen.«

mala pujska, ki pa bosta že zrasla. Tinek je nosil okrog hiše veliki kos ržnega kruha, se gladil po prsih in trebuhu, kakor bi hotel povedati: Dober je domači kruh! Pa ni mogel izreči niti ene besede. Zaradi kruha bo večno nem, vse življenje revež. Proti sosedovemu lazju, kjer so grabljali otavo, je zapičil pogled in visoko vzdignil roko s kruhom, da ga je pokazal. Ženske so se ozrle, se spogledale in dekla je kričala: Si pa lačen, ne? Le pridi krast kruh!

Zdaj so ga imeli doma. Tudi za materjo ne bosta več z Jožetom to leto

šla. Doma bosta ostala, da ne bodo ljudje toliko govorili. Trezika pa tudi ni lačna. Če pa bi se ji hudo godilo, so jo povabili domov. Za večjo potrebo bodo že imeli vsega dovolj. Saj še raste v grapi krompir, turščica in fižol. V gorici pa je grozdje. In kopica sena je naprodaj. Če ne denar pa se bo vsaj žito dobilo zanj. Mrak je že dogovoril zaradi nje, ko je bil v mlatvi.

Zdaj se je zdelo vsem, da so prišli v tir novega življenja, za katero je bilo treba garati, trpeti, stradati, prestati sramoto in zapostavljanje ter požreti marsikatero trdo besedo.

BELA ZASTAVA

Kmalu za tem je zaplapolala bela zastava nad glavami naših prijateljev. Polovica čet, ki so se bile zbrale zunaj v okopih, je pozdravila zastavo z viharnim navdušenjem.

»Gotovo boš razumel, dragi d'Artagnan, da mi je bilo trenutno predvsem na tem, kako dobim v svoje roke papir, ki ga je bila izsilila kardinal. S takšno pomočjo bi vendar lahko nekaznovano odstranila tebe in nas.«

»Žensčina mora biti pravi satan.« je rekel Porthos in držal Aramisu, ki se je pravkar pripravljal, da razreže pečene petelinčka, krožnik.

»Ali je papir še v njenih rokah?«

»Ne, nasiloma sem ga ji vzel. Bog mi je priča, da sem se utrudil pri tem. Celo lagati sem moral. Tu je papir.«

In Athos je vzel dragoceno pismo iz žepa.

KAKO RASTE DREVO

Bolj nego kdaj prej si umno gozdarstvo prizadeva, da bi ohranilo žive, pomnožilo in povečalo koristne vrednosti, ki tičijo v gozdovih. Najvažnejši proizvod gozda je seveda les drevesnih debel, pri čemer ne smemo pozabiti, da dajejo tudi grmi to sirovino. Dajejo pa v glavnem drva za kurjavo, med tem ko dajejo drevesna debela tvorivo za stotere obrti. Preden pa se les drevesnih debel spremeni v de-

lovno tvar, je treba čakati dlje nego eno povprečno človeško življenje in med tem je skrbi z negovanjem gozda dovolj.

Prva svoja leta stremijo drevesa za tem, da bi se dvignila v višave do svetlobe. Deblo je mehko in neodporno, njegov trdi les se šele tvori. V ospredju stoje žile, ki oskrbujejo obtok sokov. Zato je debelce do svojega osredja, do mozgovine sestavljeno iz živih stanic. Med skorjo in notranjostjo leži plast,

D'ARTAGNAN IN PISMO

D'Artagnanu so se tresle roke, ko je držal v roki usodni papir in čital.

»Da,« je rekel Aramis, »to je odpustek za vse grehe po vseh bogoslovnih pravilih.«

»Raztrgajmo ga!« je dejal d'Artagnan, ki se mu je zdelo, kakor da bi bil bral svojo lastno smrtno obsodbo.

»Nikakor ne!« je zaklical Athos. »Ne dam ga, četudi bi mi kdo ponudil

zanj toliko zlatnikov, kolikor je zanje prostora na njem.«

»Toda kaj neki bo zdaj storila?«

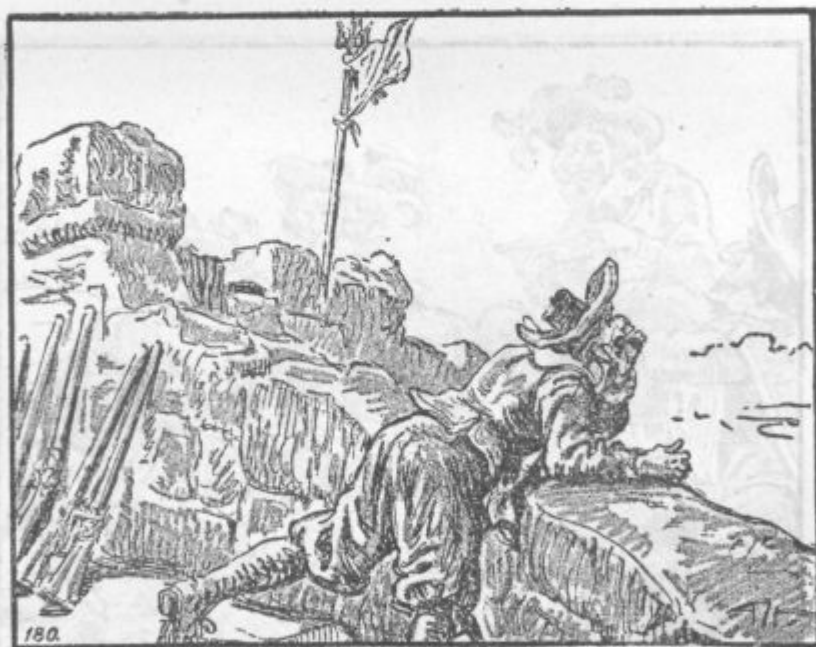
»Najbrže bo pisala kardinalu, da ji je poniglavi mušketir po imenu Athos izsilil papir in ga bo prosila, naj stori, da izgine ta ljubi gospod s svojima prijateljima Porthosom in Aramisom.«

ki pokaže pomlad s svojo sočnostjo, da se je drevo po zimskem mirovanju prebudilo v novo življenje. Stene teh stanic postajajo polagoma trše in debelejše. Na zunanji strani se spreminjajo v stanice skorje, na notranji strani se širijo, ločilne stene med njimi delno izginejo in stanice postajajo prave žilne cevi. Med te cevi se vrinjajo dolge vlaknate stanice, ki si gradijo lesno snov v svoje stene in doočajo s tem rast v debelino. Ko se tako spremenene, nimajo v sebi nobene protoplazme več, postale so mrtva stvar, ki pa ohranijo za drevo svoj pomen kot dovodi za

vodo. Stanice sočnega plašča imajo svoje življenje, pa ne tako, da bi delovale neodvisno druga od druge. Najtanjše nitke živi (protoplazme) jih medsebojno vežejo, tako da morajo sodelovati v urejenem učinkovanju druga na drugo.

Človek bi tu domneval čutni organ rastline, ki obvladuje njeno življenjske izraze. Stanice so zelo občutljive za najrazličnejše vplive in odzivljaje, ki zadevajo rastlino, in odgovarjajo na te dražljaje smotreno. Ob vsakoletnem bližanju jeseni se debelni plašč, ki ga dajejo rastne stanice, spreminja v čedalje trdnjše tkivo. Na pre-

V Z B U N A

»In kardinal se bo spomnil, da smo bili zmerom mi trije, ki smo v zadnjem času tako pogosto križali njegova pota. In nekega dne te bo dal, d'Artagnan, prijeti in da se ne boš preveč dolgočasil v trdnjavi, ti bo poslal še nas.«

»Nikar,« je menil Porthos »tvoje šale so precej bedaste!«

»Šale, praviš? To niso šale.«

»Po mojem bi bilo pametneje, da

zavijemo tej žensčini vrat nego da to delamo s hugenoti, ki v bistvu niso zagrešili nič drugega, kakor da pojo latinske pesmi v francoščini.«

Vsi so se strinjali s Porthosom, ter so si bili edini v tem, da se je treba Mylady na kakršenkoli način iznebiti, le vedeli niso kako.

»Misel imam!« je rekel d'Artagnan. Toda v tem trenutku je zaklical Grimaud na straži:

»Orožje v rokel!«

rezu debela je nove plasti običajno zelo lahko spoznati, in sicer v podobi letnih krogov, ki izdajajo poučenemu človeku spremenljive življenjske pogoje drevesa, suše, pojav padavin, obilico in pomanjkanje hrane, pritisk vetrov in tekmovalje z enakimi sosedi. Število teh krogov nam daje pri domačih drevesih, kakor znano, možnost izračunati njihovo starost.

Odmrle stanice, ki so postale vodovodne cevi drevesa, imajo po zaslugi svoje kemične sestave izredno trajnost in v zvezi s trajnostjo lesnih vlaknatih stanic dobimo dragoceno tvorivo za vsakovrstna dela. Te stanice pa imajo za drevo še poseben pomen. Ko dovaja korenina drevesu vodo iz tal, se v njegovem žilju nabere znatna zaloga te vode. Nekatero drevesno vrsto so svoje deblo izobličile celo tako, da morejo z velikimi količinami vode, ki si jo hranijo v njih, prebiti tudi dolge dobe suše. Iz tega bi sklepali, da obseg drevesnih debel ni vedno enak, ne glede na normalno rast v debelino. In v resnici je mogoče z umnimi merilnimi pripravami dokazati, da je deblo včasih bolj, včasih manj debelo, čeprav so razlike seveda majhne. Iz avtomatičnih meritev je mogoče spoznati vplive, ki jih imajo veter,

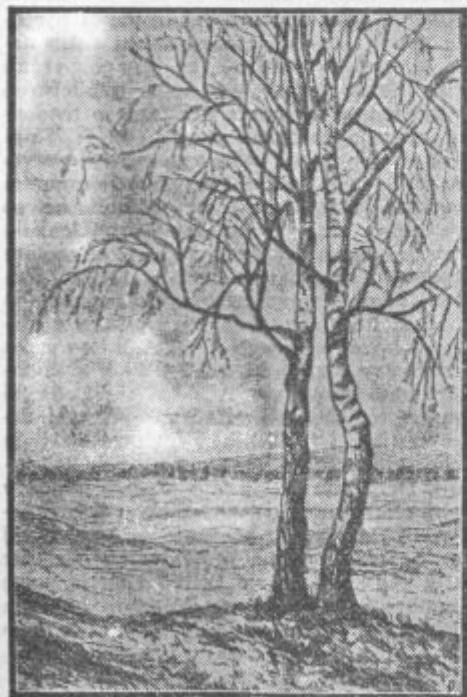
dež, sonce, dan in noč i. t. d. na debelost drevesa. Ta debelost se spreminja celo v teku enega dne.

Ko se rastline pomladi spet prebude, se začne kmalu potem, ko dobijo liste, rast v debelost. Drevesa prično rasti v to smer spočetka ob koncih vej, na poedinih mestih debela, ki morajo postati še posebno debela (ob izhodiščih vej), in večinoma tudi ob vznožju debel, tam kjer stopa voda iz korenin v deblo. Tu se izobličijo neredko posebne opore in rebra, ki predstavljajo naravnost vdolbine. Najdemo jih pogostoma pri belih gabrih. Na njih rase običajno bohotno msh. Ker se pojavljajo v mehkih, vlažnih tleh najbolj, bi jim prisodili še poseben pomen za trdno zasedranje drevesa v tla. To je potrebno. Pomislimo samo, kolikšnim silam se morajo drevesa postavljati po robu v vetru in viharju, ki pritiskata proti listnatim krošnjam. Korenine, ki sega globoko v tla in na široko, predstavljajo žilave natezne vrvi, toda deblo mora biti kot nosilec krošnje še posebno trdno proti upognitvi. Tehnik, ki bi hotel zgraditi visok jambor, si bo izbral najrajši stebrasto obliko in jo bo spodaj še ojačil. Isto dela tudi drevo.

Ko se je začelo debelenje v najmlajših poganjkih, potuje ob vejah in debelu polagoma navzdol do začetka korenine, ki se sam med prvimi mesti v drevesu odebeli. Če se drevo v vitkem stebru navzgor oži, se mora ožiti tudi prostor dovodnih cevi, ki ležijo posebno v najmlajših letnih krogih, katerih obseg proti vrhu nazaduje. Da bi ostajal prerez dovodnih tirov povsod enak, se letni krogi v zgornjih delih debela izoblikujejo bolj na široko. Tako nastopa neko ravnotežje med dvema življenjskima pogojema.

Kje je vzrok, da deblo nima vej, ali pa le malo? Saj si v svoji mladosti drevo ustvari mnogo vej in vejic. Kje ostajajo te pozneje? Kakor znano ima mlada rast stremljenje po gostejši skupnosti. S tem se drevesca medsebojno tako senčijo, da morajo spodnje veje zavoljo nedostajanja svetlobe redno okrnjevati in odmirati. Male rane v debelu, iz katerih so rasle te veje, izginejo brez sledu, celo v notranjosti debela skoraj ni znamenj po njih. Tako rase deblo proti svetlobi s tem, da se samo čisti nepotrebnega vejevja.

Po razpravi dr. O. Richterja —kr

Pavla Henneberg: MLADE BREZE

IZ LITERARNEGA SVETA

ANTI—MACHA

S tem naslovom je izdal vseučiliški prof. Arnost Kraus spomine na čudno kulturno-politično zafrkacijo iz 60ih let. L. 1861 so Čehi v Litomericah širokopotezno slavili svojega rojaka, genialnega pesnika Mácho (1810—36). Njih someščani Nemci so se tedaj domislili, da imajo tudi zastopnika Modric: to je J. Em. Hilscher, vojaški otrok, precej nadarjen samouk (1806—37), ki je umrl kot milanski štabni furir. Oba litomeriška lirika sta bila zgodaj zrela, oba sta blodila, oba bila vneta byronovca, oba proletarca. Toda ta vzporednost ima svoj konec tam, kjer nastane vprašanje o življenjski vsebini obeh pesnikov: Mácha je prvovrsten um, Hilscher je po svoje talentiran in bi se bil v neklih mejah morda razvil, Nemci so tega Hilscherja čezmerno silili v ospredje, da bi zatemnili Mácho. Toda njih »machenschaft«, njih kovarstvo je padlo nanje kot sramotna žig nekulturnosti. Krausova študija se je razrasla v psihopatsko razpravo o glavnem pokretniku protimáchovnega kulta in o sramotitelju češke prosvete, o pesmarju Franklu, ki ga P. Eisner (Pr. Pr. 33, I. 1937, 8) imenuje »einer von den fürchterlichen Coucordia-Schmöcken«*. A. D.

* Schmock, pl. Schmocke, ki ga izvaja Duden iz slovenščine in češčine, pomeni novinarske dopisne brez prepričanja. Weigand-Hirt, DWb II 752 ga tolmači: aus slow. šmok »Narre«. Za slovenščino mi je »šmok« neznan, pač pa sem naletel nanj v češčini.

KNJIGE IN REVIIJE

OB ZBIRKI »ZVOKOV IN ŽARKOV«*

Od Prešerna (Pevcu) preko Zupančiča (Vi drugi, Duma) do Srečka Kosovela (Kadar spoznaš) je slovenskemu poetu — pa naj bo prve ali tretje vrste, kakor jih navadno opredelja naša uradna kritika po obzornikih — začrtan njegov »poklic.« Naj je pesnik glasnik te ali one smeri, takega ali drugačnega svetovno nazornega mišljenja, naj je konservativno ustrojen ali progresivno usmerjen in v našem občasju individualist ali kolektivist, če je njegovo ustvarjanje bistven psihološki pojav zdrave nujnosti, združen z estetskim odsevom splošno in večno človeškega, potem ima svojo »umetniško pravico, pa naj bo velik ali majhen, bogat ali revan, zvencega pesniškega imena ali pa krastačjega priimka. Koliko koreničel ta pravica v bližnji

ali daljni prihodnosti, to ni stvar sodobnega presojevalca, pa tudi ne slovstvenega zgodovinarja, ki si s poseganjem v bodočnost lahko nakoplje očitek, da plete svoje misli z možnostmi, ki leže v brazdah časa (J. Kelemina).

Gustav STRNIŠA

Tako umetniško pravico ima Gustav Strniša, kar je resno skušal dokazati z zbirko svojih stihov, ki ji je nadel nekoliko preveč pesniški naslov, čeprav se zdi še zadosti primeren tako vsebini kakor obliki njegovih pesmi. Strniša je eden izmed tistih naših poetov-gostosevcev, ki so po večini utihnili zato, ker se gospodom publicistom ni zazelalo od večnega preklanja o tendenci oziroma absolutni poeziji (dr. A. Slodnjak v Uvodu). Dasiprav po naše slovstvene revije zelo neprijazne tem skromnim cvetkam (isti), Strniša ni omahnil, ko so mu zaprli vrata tu ali mu je odklenalo tam. Ni se zbal kritike, čeprav je nemara škodovala njegovemu razvoju. Dr. Iv. Prijatelj navaja v svojem eseju o pesnikih in občanih besede notarja Iv. Geršaka v starem celovškem Glasniku: »Pesniki so svoje glave in ne marajo za celi svet, ker si stvarjajo sami svoje svetove« in pravi, da bi morala te modre besede spoznati vsaj danes kritika (l. 1917!), ako hoče razvijati in pospeševati, ne pa motiti, begati in zadrževati. Dr. Slodnjak, ki je v svojem uvodu v zbirko Strniševih pesmi ponekod precej samosvoj, ima prav, ko trdi, da vidi v tej zbirki jasno podobo individualne pesniške rasti. Ne vem, če in koliko mu je poleg drugih pozneje objavljenih pesmi poznana Strniševa knjižica »Za solncem«, ki je izšla v vojnem času. Knjižica ni bila takrat nikakoli nenavadna prikazen in je danes pozabljena, toda od tega pisanega ništrca do Zvokov in žarkov je preteklo dvajset let in čeprav je pesniku ostala vsena gledanj in

*) Gustav Strniša, Zvoki in žarki, 1937. Založba »Sidro« v Stožicah pri Ljubljani. Vez. 40 din.

izražanja enaka, vendar je njegovo razširjanje zvokov in žarkov bogatejše.

Strniša res ni pesniški veleum — dr. Slodnjak celo meni, da je v današnjih dneh, ko raste povsod drugod že izpod naplavin in ruševin novo pesniško življenje, slovenski narod brez velikega pesnika — toda samo častiljuben epigon kake pesniške šote tudi ni. Njegov impresionizem, čigar oblike ne more zatajiti niti tam, kjer mu je (po Slodnjaku) osebno trpljenje razrušilo oblačne gradove impresionističnih besednih slik, ni samo golo čuvstvovanje ter nihanje med zemljo in nebom, temveč je tudi zdaj več zdaj manj miselno oziroma vsebinsko »izpolnjena praznina«, čeprav se to v prvem hipu zdi razumu nasprotno. Zato so se mu še najbolj posrečile pesmi s stvarnim ozadjem, akopprav ima bralec vtis, da je bila tu pa tam uprta misel močnejša od notranjega čuta, kaj šele od intuicije. Ena glavnih vrlin — morda edina poleg popolnega pomanjkanja določenih namenov — Strniševih pesmi je brezumstvenost, saj se intelektualnost v naših dneh tako rada šopiri pod krinko resničnega pesniškega občutja.

Strniševa zbirka bo razočarala marsikoga, ki išče v sedanjem času velikih preobratov v mišljenju in življenju primerne ga izraza za svojo negotovost v umetniških delih. V tem oziru mu pretres njegovih pesmi menda ne bo prizanesel. Ze Puškin je zapisal, da je kritika nauk o odkrivanju lepote in pomanjkljavej umetniških del in da temelji ta nauk med drugim tudi v neprestanem opazovanju sodobnih pojavov. In »tipično reklo kritike je, da je treba pojmovati pesniško delo kake dobe v okviru celotnega umetniškega in vobče socialnega življenja« (J. Kelemina). Kakor Strniša vzlic svojemu zatrdanju, da je kmet, ne more biti niti drobna slika kakega Koljčova, tako vzlic nekaterim pesmim s socialno vsebino ni ne prerok ne glasnik obdobja, ki se vije v porodnih krčih velike preosnove človeškega bitja v duševnem in socialnem življenju. Liki zdavnaj odpeti pripevi se slišijo n. pr. Viničar, Rudarski poet, Delavci. Ne glede na okolnost, da ni bilo razen ročnega dela nobeno drugo delo vredno pesniške snovi ali zamisli, čeprav je pesnik sam tudi umstveni proletarec, ki »bo umrl berač, prav kot se je rodil.«

Zetev Gustava Strniše je vzlic maku in posevku strniščnice med pšenico (gl. Spremenjenje) povoljna za njegovo pesniško njivo, čeprav nemara še zmerom nekoliko prezgodnja. Da, poet, ni zadosti, da prepevaš srečen v božji mrak, okrepti si moraš svoje še mlade sile, razgledati se moraš čez obzorje Posavja in Zasavja. »kak bi se kmet zvelkel z tega sega vun« (Krlježa) — ne enega, več korakov, preden »zgrabiš resnico svojega in našega življenja«

Iv. Podržaj.

Uredništvo je prejelo:

RAZORI, list za odraslo mladino. Leto V. št. 5. Nova številka tega mladinskega mesečnika, ki ga smotrno urejuje ravnatelj Tone Gaspari, vsebuje poleg nadaljevanj med drugim: O koroški zimi (dr. Fr. Mišič, z ilustracijami M. Gasparija), Večernica (Pavel Kunaver, s slikami). Na Blokah smučajo (pravilno: se smučkajo) že 700 let (Jože Zupančič, s slikami), Šah (Kapus), Palček, naš zimski pevec (dr. Fr. Mišič, s sliko). Poti čez Rokavski preliv (dr. P. Brežnik), isti je prispeval člančič o prenovljenem Iraku. Številka vsebuje tudi običajno rubriko Mladi pišejo. »Razori« stanejo letno din 30.

ILLUSTRIRTE ZEITUNG LEIPZIG št. 4797 priobčuje med drugim članek W. K. Nohare iz kitajske zgodovine v zadnjih pet in dvajsetih letih, njeno pot po razsulu dinastije Mandžu I. 1912 skozi desetletja maršalskega gospodarstva do sedanosti. Zvezek vsebuje še množico kulturno-zgodovinskih prispevkov, dve umetniški prilogi ter poleg nadaljevanja stalnega romana tudi dve noveli. Illustrierte Zeitung izhaja tedensko v založbi I. I. Weber v Lipskem.

Novе PUSKINOVE ZNAMKE, ki jih je izdala ruska poštna uprava za stoletnico PESNIKOVE SMRTI

SMEŠNA PREPOVED

Člen 78 pravilnika, ki ga je 18. novembra 1917 priobčil francoski »Journal Officiel«, prepoveduje potnikom »vstopiti v vlak ali iz njega izstopiti, kadar stoji«. Tu je bila očitno tiskarska pomota. To popreško so popravili šele 11 let pozneje — polževa naglica uprave! — v istem uradnem glasilu 28. XI. 1928 in z odlokom uredili 2. III. 1929. Med tem časom je bilo na milijone potnikov, ki so kršili zabrano, vstopajoč v ustavljen vlak. Ako je kdo skočil v voz, ki se je že premikal, mu ni nihče mogel do živga, saj je pravilnik tako zahteval.

PLICA POLONICA

I. KOSTIAL

Plica polonica (»poljska krotovica«), trichitis ali coma caesarea je znanstveno ime neke bolezni, ki se definira takole: »Po prehudih nesnažnosti povzročeno, pogosto po izpuščajih naglavne kože (grintah ali kraztah) in nezadostni negi las (med dolgo boleznijo) pospešeno zlepljenje las v nepredirno klobko, ki se mrčes v njem bohotno redi. V srednjem veku do 16. stol. je bila »plika« v Nemčiji precej razširjena; ugotovili so jo baje v Švici, Alzaciji, ob Renu in v Belgiji endemično. Zdaj je v srednji Evropi le sporadična; največ plike je med Poljaki (zlasti med ženskami) in v podonavskih pokrajinah, kjer velja praznovernemu ljudstvu za dobro branilo in zdravilo (!) zoper razne bolezni in uroke ter se zato celo nalašč povzročuje. Če se ne more plike odstriči ter glava s pranjem korenito očistiti, je treba zlepljene lase s petrolejem dobro prepočiti in s prsti razdejati.« (Meyer, Konversationslexikon, 6. natisk, 20. zvezek 1908, pod besedo Weichselzopf.)

Nemci in Poljaki imajo za to bolezen večje število ljudskih imen. Poljski se imenuje: 1 kol-tun, -ton, -tón, kultun, klatan, nekdaž tudi kol-tan, -tek; 2 gwoździć goździec, gościec; 3 wieszczyce; 4 krzczyce, kszczyce in 5 plika. O prvem izrazu se je že mnogo pisalo. Rus Potebnjá (1876) ga je izvajal iz ruskega glagola koitychát'-sa = omahovati (!), neki poljski filolog v »Praeah filologicznih« I. 1889. iz starop. kottka = ovratna verižica; ogrlica; Karłowicz 1897 (»Słownik wyrazów obcego pochodzenia«, str. 292) iz poljsk. koltek = skrat (tudi Nemci so dali pliki ime Wichtelzopf po škrtah, sr.-v.-n. wihel), Berneker (Slav. etym. Wörterbuch, I., 1913, str. 550) pa iz kirgiskega kjültö = klobko, zavozlan konjski rep. O izrazu gościec pravi Brückner (Słownik etymol. języka polskiego, str. 248): »Ta bolezen se zove evfemično gościec« (t. j. ljubi gost); str. 153: »Bolezni se nazivljejo evfemično »gostjes, da bi se ljudje obvarovali urokov; gościec je naziv revmatizma in »plike«. Gwoździec je prav za prav »zbadanje z žrebljem« (Grimm, Deutsche Mythol., 4. natisk, 1876, str. 134, po Tichockem, De historia plicae polonicae, Berlin, 1845). Linde pravi v svojem slovarju, da je tretje ime (wieszczyce) le plural besede wieszczyca = vešča, vedeževalka, čarovnica; ljudsko praznoverje namreč pripisuje bolezen pliko čarodejstvu vešč (čarovnic). Weigand, Kluge i. dr. mislijo, da je nemško ime »plike«, Weichselzopf, stvorjeno po poljskem wieszczyca. O 4. izrazu (krzczyca) sodi Brückner (Słownik etym., str. 274) takole: »Krzczyca, različno pisano, tudi brez r.; prvotna oblika kzczyca je iz křč = lasje; prim. č. křtice = koder, čop, kěčka; pri nas je kszczyca = lasje na vratu

in sam vrat (poljski kark) in po tem pomenu se piše beseda navadno krzczyca, čeprav ta beseda nima nič skupnega z besedo kark.« Malorusi pravijo koretún, Rusi pa razen koitún *) tudi volosec, kar je le zmanjšanka besede volos = las (romantiki so tu mislili na boga čred, Volosa!). A. Jambrešič navaja v svojem kajkavskem slovarju (1742) za »pliko« izraz vilovina; domnevam, da ga je skoval on ali Fr. Sušnik po nemškem kopitu (med germanskimi imeni plike sta namreč tudi nemški Holdenzopf in angleški elf-locks in J. je menil, da so Holden pa Elfen nekake vile).

Romanski jeziki imajo le umetne izraze: franc. plique (tudi plica), italijanški plica polonica, rumunski plica leșasca. Madžari so izraz plica polonica dobesedno prevedli v lengyel-fürt (= poljski koder)

Germani imajo za pliko mnogo izrazov, izvirajočih iz praznoverja. Angleški je elf-locks, elve-locks = morski kodri, elvish knots »morski vozli«. Glagol »to elf« pomeni »skrotovičiti lase« (prim. Shakespeare, King Lear, II. dej. 3. prizor; »Elf all my hair in knots.«) Danski mare-lok = morski koder (ki ga je spilela móra). Nemški izrazi so zloženi iz raznih bajeslovnih imen in iz besed Locke (koder), Zopf (kita), Klatte (spletenina), Steert (rep) ali Tost (kita). Prvi del teh zloženk je Holle ali Holde (= milostna boginja ali vila), Alp, Ma(h)r, Mor, Drut, Trud, Elf(e), Elb(e) (móra), Schrättlein (škrat), Wichtel (neki poreden duh), Sella, Selken, Sael (po Grimmu = hišni duh), ponekod tudi Jude (Zid). Nekateri menijo, da so tudi oblike Weichselzopf, Wichselzopf, Bichtelzopf le popačene iz Wichtelzopf.

Kakor Poljaki in Nemci mislijo tudi Litovci, da se dobi »plica polonica« s tem, da móra človeku lase zlepi; pravijo: »Aitvars jo plankus suzindo, suvele« = móra mu je lase skrotovičila.

Viri: J. Grimm, Deutsche Mythologie., 4. natisk, 1875-78, 3 zvezki. — W. Neumann, Über den sog. Weichselzopf, 1904. — Pgończyk — Zakrzewski, Geschichte des Weichselzopfes, 1830. — K. Tichocki, De historia et natura plicae polonicae, 1845. — A. Fischer, Lud polski, 1926. — A. Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego (brez letnice). Meyer, Grosses Konversations Lexikon, pod besedo Weichselzopf.

*) Iz ruščine sta prevzeta litovski (kaldūnai) in lotiški izraz (kaltūns).

ZA LJUBITELJE CVETLIC

Cvetlice v marcu

Pomladne sluttaje obhajajo sedaj vsa bitja: ljudi, živali, rastline. Tako se giblje vse na vrtu, polju in v gozdu, popki rasejo in se pripravljajo, da bi se odprli. A ne samo rastline tam zunaj, tudi tiste med našimi štirimi stenami, čutijo bližanje pomladi. To so naše zelene tovaršice, ki so zimo prebile bodosi z nami v sobi, aly pa so se morale zadovoljiti z bivanjem v kleti. Širijo se in raztezajo in bi rade spet rastle.

Bolj nego pozimi iščejo dnevne svetlobe. Zato jih moramo postaviti čim bližje k oknu, ne smemo zasirati z zavesami. Kajti drugače bi iztegnile dolge vratove, poguarle bi kačaste poganjke proti oknu. Posebno pelargonije in fuksije v naši kleti so morda tako že naredile. Vse takšne rastline z zelišnimi poganjki moramo močno obrezati. S tem jih pomladimo. Morda jih bo marsikdo med nami zavoljo tega zavidal.

Toda če naj rasejo, morajo imeči tudi dovolj hrane v zemlji svojega lonca. Zato je sedaj najboljši čas, da jih presadimo. Pravo zemljo za to dobimo pri vrtnarju. Hitro rastoče rastline, kakor pelargonije, fuksije, nageljne, odzvoje planinske vijolice, amarilis i. t. d., je treba vsako pomlad presaditi v nekaj večje lonca. Počasi rastoče, kakor palme, azaleje, kamelije, praproty, ananasovke (billbergije, bromelije) presadimo vsako drugo, tretje leto. Pri vseh rastlinah v lončkih ali zabojih, ki jih ne presadimo, vzamemo vsaj zgornjo plast zemlje previdno stran in jo nadomestimo z novo, hranilno zemljo. Tej primešamo, po-

sebno za pelargonije in fuksije, kot gnojivo nekaj rožnih ustružkov. Od teh dveh rastlin, pa tudi od drugih, lahko napravimo potiče. Z ostrim nožem odrežemo polmohke poganjke tik pod kakšnim listom in jih vtaknemo v peščeno zemljo ob rob cvetličnega lonca. Potem postavimo lonec na okensko desko. Kmalu bodo mladike pognale korenine in rastle veselo dalje. Kdor ima begoniske gomoljike še od lanskega poletja, jih vsadi sedaj v lonca, da bodo znova pognale. Odevele čebule hiacint iz kozarec ali v loncih v naslednji zimy ne bodo več cvetele. Toda stran jih zavoljo tega še ne bomo vrgli. Postavimo jih v kleti na suho. Sredi maja jih lahko vsadimo na vrtu, toda tako globoko, da bo nad njimi za kakšnih 15 cm zemlje. In tam bodo rastle naprej in naslednje leto bodo spet veselo cvetele. In še nekaj: ne pustj svojer ga balkona tako dolgo brez cvetlic. Pojdj v lepem pomladnem dnevu k vrtnarju, izberi pri njem lepih mačehic in jih vsadi v svoje balkonske zaboje. Tam bodo naznažale potem prihajajočo pomlad.

PRAKTIČNE NOVOTE

Nova električna dodatna kurjava

Vsakovrstne električne peči in žarilniki so kot dodatne kurilne priprave zelo priljubljeni, vendar pa so včasj zavoljo premočnega izžarevanja toplote, ki je tudi prostorno omejena, zelo neprijetni. Pri novi

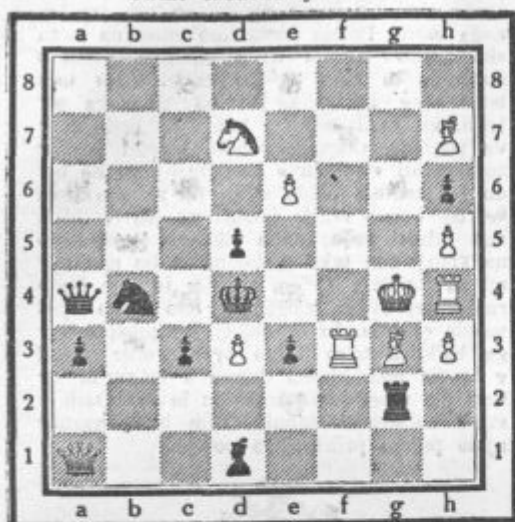

ventilacijski peči teh nedostatkov ni. Že ime te priprave izdaja, kako funkcionira: razgibava in ogreva zrak v prostoru. Peč je priročna, ima ročaj in v okrovju iz žične mreče ventilator ter kurilno telo v podobi spirale, ki se pod tokom razžarijo. Kurilne spirale so nameščene pred ventilatorjem. Čim se prične ventilator vrteti, pošilja po kurilniku ogreti zrak v sobo. Ogreti zrak se tako enakomerno razdeli v prostoru, ne da bi toplota učinkovala enostransko in neprijetno. Kurilnik in ventilator se spravi v obrat z dvema različnima položajema vključila, tako da uporabljaj pripravo po potrebi tudi samo za ventiliranje ali samo za enostransko ogrevanje. Tako je ta mična priprava slonokoščene, mahagonijaste ali črne barve uporabna za vse letne čase. Porabi pa 1500 vatov toka.

PROBLEM 194

Swiat Szoachowy 1932

Mat v dveh potezah

Rešitev problema 193

1. Dg2—g6 grozi Le5 mat; 1... Se 4
2. Tf5 mat; 1... Sf3, 2. Sg2 mat (samoblo-
kada črnega).

ZA BISTRE GLAVE

309

Cene so se dvignile

Gospod in gospa Korenčanova sta odšla v mesto. Gospod Korenčan si je hotel kupiti sportno obleko in njegova žena nov plašč. Prejšnji teden sta bila videla plašč, ki je veljal natančno 400 din več nego sportna obleka, ki jo je hotel kupiti g. Korenčan. Toda v svoje presenečenje sta sedaj zvedela, da sta se bila plašč in obleka podražila med tem vsak za 50 din. Plašč je veljal sedaj dvakrat toliko kolikor obleka. Koliko sta morala plačati sedaj za oboje?

310

V prodajalni klobukov

V prodajalno klobukov je prišel kupec, da si kupi klobuk za 150 din. Plačal ga je s tisočakom. Prodajalec pa ga ni mogel izmenjati in je stopil v sosedno tobakarno,

da ga izmenja. Ko se je vrnil, je kupec dal 850 din. Čez nekaj časa pa je stopil v prodajalno trafikant in izjavil, da je tisočak ponarejen, na kar ni prodajalcu preostalo drugo, nego da je trafikantu dal pristen tisočak. Koliko je prodajalec izgubil pri tej »kupčiji«?

311

Krošnjar

Neki krošnjar je nekega večera vzel svojo gotovino iz denarnice in je našel tam novce po 10 p. po 1 din, po 10 din in bankovce po 100 din. Vsega skupaj je imel 25 novcev in bankovcev za skupni znesek 250 din. Koliko bankovcev in novcev vsake vrste je bilo to?

Rešitev k št. 308

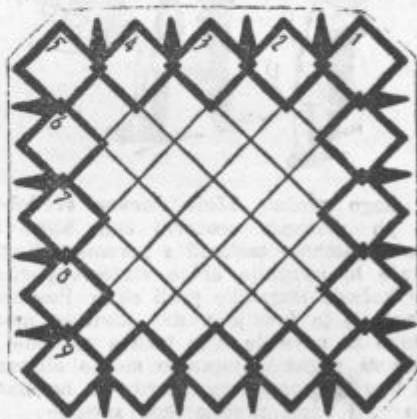
(Kdo je imel nož?)

Nož je imel Dragotin iz kraja E, Srečko je bil iz kraja C, Slavko iz A, Mirko iz B in Ivan iz D.

K R I Ž A L J K A

Crassus

Vodoravno: 2. vama (bavarsko), 3. ime srb. nar. junaka, 4. noviška oblika za »imetnik«, 5. Puškinov životopisec (Zis 1937, str. 92), 6. velevnik od »izkazovati«, 7. naselbina, večja od trga. 8. nemški glasbenik, ki je l. 1837 izdal veliko zbirko ljudskih »Schullieder«.

V okviru: 1—4 mutasti, 5—9 prostonarodna oblika za »Simone«. Ob pravilni rešitvi dobiš eliptičen stavek, ki teče po vseh krepko zarisanih poljih ob robu od 1 na levo dol ali pa od 9 na levo gor (dvojn obratnica). — Pravilne rešitve za nagrado je treba poslati najkasneje do 3. marca.